

“BAŞKALARININ PLANLARININ PARÇASI OLMAK”**Prof. Dr. Alkan SOYAK**

Hafızam beni yanıltmıyorsa, 2003 Ekim’iydi. Cumhuriyet’in 80. yılı münasebetiyle bazı kamu kurumları çeşitli sloganlar üretiyordu. İşte tam da o günlerde DPT’nin (Devlet Planlama Teşkilatı) web sitesinde bir retorik yayınladı: “*Eğer planınız yoksa başkalarının planlarının bir parçası olursunuz!*”. AKP Hükümeti’nin birinci yılında, Türkiye’nin ekonomik ve politik açıdan içinde bulunduğu durumun *gerçekliğinden* hareketle olsa gerek, bu yayın çok geçmeden siteden kaldırıldı. 2006 yılının Mayıs ayını yaşadığımız bugünlerde 9. *Kalkınma Planı Stratejisi* ile ilgili basında çıkan haberler, bana yine bu kışkırtıcı retoriği hatırlattı. 1934’ten 2006’ya Türkiye’de ulusal planlamanın 72 yıllık tarihini temel hatlarıyla şöyle bir hatırlamaya çalıştığımda ise, “*planınız varken de başkalarının planlarının bir parçası olunabileceğinin*” trajik serüveniye zihnimde kalan.

Bu tarihi süreci uzun uzadıya anlatarak, bu yazının sınırlarını zorlamak istemiyorum. Bahsi geçen konuda yayınlanmış olan bir çalışmama atıfta bulunarak*, özellikle 9. Kalkınma Planı üzerine bazı düşüncelerimi aktarıp, bu sürecin hangi aşamasında olduğumuzu gözler önüne sermeye çalışacağım.

Öncelikle 9. Planın 2006’da yürürlüğe girmesi gerekirken, 2007’e ertelendiğini belirtelim. Sebebine gelince; AB Komisyonu, 2007–2013 yıllarını kapsayan AB bütçe dönemine uyum sağlamak üzere Türkiye’den yeni bir *AB Ulusal Kalkınma Planı* hazırlamasını istiyor ve DPT’nin talebiyle gerçekleşen bir yasal düzenlemeyle 2006’da yürürlüğe girmesi gereken 9. Kalkınma Planı bir yıl erteleniyor. AB’nin proje kriterlerine uyum sağlayabilme adına ve AB standartlarında proje hazırlanması amacıyla *proje havuzu sistemini* devreye sokmayı planlayan DPT, ayrıca iki planı da aynı tarihe denk getirerek, uyumlu bir kalkınma programı öngörüyor. Yeni AB Ulusal Kalkınma Planı’nın ise Türkiye’nin geleneksel kalkınma planının bir alt unsuru olarak yapılandırılacağı ifade ediliyor**.

Bu arada Hükümetin çeşitli Bakanları, kendi iktidarları zamanında hazırlatma fırsatı buldukları bu planı olabildiğince medyatik kılmaya ve sahiplenmeye çalışıyorlar. DPT'nin bağlı olduğu Başbakan Yardımcısı Abdüllatif Şener basında çıkan beyanlarında "*plana siyasetin karışmaması için planın hazırlanması sürecinde DPT'ye dahi uğramadığını*" ifade ederek, Türkiye'de kalkınma planlarının nasıl hazırlandığı konusunda bilgi sahibi olmayan kişi ve kurumlara *ilginç ve traji-komik mesajlar* yolluyor. İktidarın çeşitli bakanları, hazırlanmakta olan bu planı sık sık basında dile getirerek bir "*ilk*"ler planı olduğunun altını çiziyorlar. Basından izlediğimiz kadarıyla bu planla ilgili öne çıkarılan "*ilk*"ler ise şunlar:

- İlk defa 5 yıllık bir plan yerine 7 yıllık bir planın hazırlanıyor olması,
- Bu planın AB'nin 2007–2013 bütçe dönemine denk getirilmiş olması,
- Bununla bağlantılı olarak, Müzakere Süreci boyunca bütçe döneminde aday ülkelere verilmesi öngörülen fonlardan yararlanılarak, planın finansmanının sağlanacağı ümidi,
- Hepsinden önemlisi en erken 2014'de AB'ye üye olunabileceği hayaliyle, Türkiye'yi tam üyeliğe taşıyacağı iddia edilen bir plan.

Plan stratejisine bakıldığında ise 7 yıl boyunca izlenecek makroekonomik politikaların, IMF programında dayatılan politikaların yerleştirilmesinden ibaret olduğu görülüyor. Yani plan dönemi boyunca bir gün IMF'yle yollar ayrılrsa bile, IMF politikalarının ruhu planın *makroekonomik politikalarına* sindirilmiş durumda: *Enflasyon hedeflemesi ve dalgalı kur politikasının sürdürüleceği, sıkı para ve maliye politikalarından* taviz verilmeyerek, *yapısal reformlara* sadakat içinde devam edileceğinin altı çiziliyor.

Hükümet yetkililerinin öne çıkardığı kalkınma planlamasıyla ilgili bu "*ilk*"lerden sonra, şimdi gelelim bizim "*son*"larımıza:

—*Ulusal Planlamanın Sonu*: 1980'lerden bu yana *ruhen ve/veya formel* olarak uygulanan *IMF ve Dünya Bankası Yapısal Uyum Politikalarıyla* büyük ölçüde kan kaybeden ulusal kalkınma planlaması, 9. Planla birlikte tamamen AB iradesine teslim ediliyor. Böylece *AB'ci planlamaya* geçiliyor.

—*Geleneksel Planlamanın Sonu*: Şeklen de olsa 1980 sonrasında varlığını sürdüren geleneksel beş yıllık planlama anlayışı, AB bütçesinden yararlanma fantezisi adına 7 yıllık hale getiriliyor.

—*Yarı-güdümlü Planlamanın Sonu*: 1947 Türkiye İktisadi Kalkınma Planıyla dış kaynaklardan yararlanma uğruna (Marshall Planı) ilk örneği verilen *yarı-güdümlü* planlama anlayışından sonra, 9. Kalkınma Planıyla AB finansman imkânlarından yararlanma adına *tam-güdümlü planlama anlayışına* geçiliyor.

—*DPT'nin işlevsel olarak sonu*: Ulusal siyasi iradenin öncelikleri doğrultusunda, kalkınma planı hazırlamakla yükümlü bir örgütten, AB direktifleri doğrultusunda proje değerlendir(t)me örgütüne geçiş sürecinin kapıları tamamen açılıyor.

İşte size *planınız varken de başkalarının planlarının bir parçası olunabileceğinin* "son" perdesi. Bu son perdede belki de önümüzdeki yıllarda "*ulus-devletin sonu*" sahnelenecek.

Ne diyelim... Herkese İyi Seyirler!

---

* Bahis konusu çalışmayı okumak için derginin ismine tıklayınız. **Alkan Soyak**, "Türkiye'de İktisadi Planlama: DPT'ye İhtiyaç Var mı?", [Doğuş Üniversitesi Dergisi](#), Cilt 4, Sayı 2, Temmuz, 2003, ss.167-182. Yazıyı okuyabilmek için derginin ismine tıklayınız.

** 9. Kalkınma Planı ve Kalkınma Ajansları'yla ilgili daha detaylı bir çalışma için aşağıdaki derginin ismine tıklayınız.

Alkan Soyak, "Ertelenen 9. Kalkınma Planı ve Türkiye'de Planlamanın Geleceği Üzerine Bir not", [Bilim ve Ütopya Dergisi](#), Sayı: 136, Ekim 2005